

Павловська Ю. В.
Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут”

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАНЯТТЯ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У РІЗНОРІВНЕВИХ ГРУПАХ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті окреслено проблему організації навчання у різнорівневих групах, зокрема обґрунтовується необхідність застосування рівневих завдань. Визначаються шляхи організації групової роботи студентів на заняттях з англійської мови.

Ключові слова: різнорівнева група, диференціація навчання, різнорівневі завдання, гомогенні групи, гетерогенні групи.

Останні тенденції гуманізації освіти переносять акцент на особистість студента та найповніше розкриття його здібностей. Однак здібності, можливості та стилі навчання студентів є надзвичайно різними навіть у межах однієї групи. Причинами такої різниці є не тільки рівень попередньої підготовки, а й індивідуальні та психологічні особливості студентів. Саме тому неможливо створити повністю однорідну групу студентів, певною мірою всі групи є різнорівневими. Найгостріше це проявляється на заняттях з непрофільних предметів, і навчання англійської мови студентів немовних спеціальностей не є винятком.

Проблемою цього дослідження є визначення та обґрунтування особливих стратегій та підходів щодо організації навчання англійської мови у різнорівневих групах. Актуальність теми пояснюється гострою необхідністю застосування на заняттях з англійської мови у різнорівневих групах спеціальних способів організації навчального процесу, орієнтованих на розкриття і розвиток індивідуальних знань, умінь та навичок студентів. **Метою статті** є дослідження особливостей організації заняття з англійської мови у різнорівневих групах студентів технічних вузів на початковому етапі навчання.

Проблемам різнорівневого навчання присвячено цілу низку як вітчизняних, так і закордонних досліджень. Більшість сучасних досліджень розглядає різнорівневі групи переважно у контексті шкільної освіти. Так, з позиції диференціації процесу навчання у середній школі проблему досліджували І. М. Осмоловський, А. В. Перевозний, С. Є. Покровська. Різнорівневий підхід до навчання у ВНЗ розглядали А. В. Білошицький, А. В. Душин, Д. І. Шматков та ін. Методичний аспект рівневої диференціації у навчанні різним дисциплінам розглядався у роботах В. Платухи (географія), Е. Шухової (біологія), О. Бугайова (фізика), В. Ю. Колісник (іноземна мова).

Поняття “різнорівнева група” (mixed-ability, heterogeneous, multilevel group) з’явилося у Великобританії у 60-х роках і спочатку не мало нічого спільного із навчанням англійської мови. Цей термін вживався на

позначення груп, де навчалися діти незалежно від рівня їхніх здібностей, і використовувався переважно як протилежне поняття до поширеного в ті часи “потокowego навчання”. Проблема викладання англійської мови для різнорівневих груп набула гострої актуальності у 90-х роках у США, і стосувалася переважно навчання іммігрантів у великих групах, які відрізняються не тільки за рівнем володіння мовою, а й за національністю, віком та навіть письменністю. Результати досліджень методів навчання англійської мови різнорівневих груп знайшли своє відображення у працях Дж. Белла [2], Д. Баддена [3], К. К. Шанка [5].

У загальному розумінні термін “багаторівнева група” використовується на позначення будь-якої групи, в якій студенти відрізняються один від одного за рівнем знань та потребами у навчанні. Можна сказати, що кожна група є багаторівневою, оскільки студенти не тільки починають навчання з різними рівнями сформованості мовленнєвих компетенцій, а й вчать і вдосконалюють всі види мовленнєвих умінь із різними темпами [2]. Безперечно, навчання у багаторівневій групі має свої особливості та проблеми, серед яких можна виділити такі:

– **забезпечення матеріалами та ресурсами** – більшість підручників розроблена для “ідеальної” гомогенної групи, де не враховуються індивідуальні особливості, здібності та вподобання студентів, що може призвести до виконання невмотивованих вправ; шляхом вирішення проблеми є розробка спеціальних підручників або залучення до заняття додаткових матеріалів;

– **завдання та вправи** – у різнорівневій групі постає необхідність використання завдань, що відповідають різним рівням студентів; вирішення проблеми вимагає розробки та застосування різнорівневих вправ;

– **індивідуальні потреби та інтереси** – необхідність враховувати рівень знань, потреби у навчанні та інтереси кожного студента; шляхами подолання проблеми є визначення рівнів володіння мовою студентів у групі, розроблення різнорівневих вправ, залучення студентів до підбору матеріалів навчання;

– **участь у занятті** – студенти, які мають труднощі з говорінням англійською мовою, беруть менш активну участь на заняттях; ефективним способом подолання проблеми є використання різних способів групування студентів – роботи в парах, мікрогрупах, командах;

– **мотивація** – студенти з нижчим рівнем володіння мовою зазвичай мають проблеми з виконанням завдань, що негативно впливає на мотивацію; шляхами підвищення мотивації студентів є застосування завдань, що розкривають та вдосконалюють їхні здібності та відповідають рівню знань студентів.

Для успішної організації навчання англійської мови студентів технічних

спеціальностей перш за все необхідно визначити рівні сформованості мовленнєвих навичок у студентів. Хоча вихідний рівень знань з англійської мови після навчання у загальноосвітній школі має відповідати рівню B1, серед студентів технічних спеціальностей завжди є студенти з нижчими (A2, A1) а також вищими (B2) рівнями. Варто також брати до уваги те, що навіть у межах однакового загального рівня володіння мовою, студенти мають різні рівні сформованості окремих навичок читання, говоріння, аудіювання та письма. Крім того, існують також інші критерії, які необхідно враховувати під час викладання у багаторівневих групах, такі як попередня освіта, стиль навчання, вподобання у видах завдань, а також особисті якості студентів та їхній вік.

Під час планування заняття з англійської мови для багаторівневих груп необхідно брати до уваги те, що заняття має задовольняти потреби всіх студентів, і відповідати їхнім рівням знань та стилю навчання. У таких умовах навчання за єдиним планом, орієнтованим на середній рівень знань, стає неефективним і вимагає вдосконалення. Д. Бадден визначає два шляхи видозміни заняття залежно від потреб різнорівневих груп [3]. Перший спосіб включає підбір та адаптацію різних матеріалів для середніх, слабких та сильних студентів для роботи в окремих мікрогрупах відповідних рівнів. Цей спосіб є ефективним і реалізує принцип внутрішньої диференціації навчання, однак головними його недоліками є те, що планування заняття вимагає багато часу та зусиль зі сторони викладача; ускладнюється процес забезпечення студентів матеріалами відповідного рівня; декілька груп студентів різних рівнів працюють одночасно та незалежно одна від одної з різними матеріалами, що ускладнює, а інколи робить неможливою повноцінну участь викладача у занятті. До того ж, студенти, які отримують матеріали, розроблені для нижчого рівня володіння мовою, можуть відчувати пригніченість від усвідомлення того, що їхня група є слабшою, і це негативно відображається на мотивації до навчання.

Іншим способом організації заняття є робота за єдиним планом та спільними матеріалами, орієнтованими на середній рівень володіння мовою, в якому для кожного виду діяльності створені різнорівневі завдання (leveled tasks). Диференційовані завдання не тільки відповідають певному рівню студента, а й орієнтовані на різні потреби, інтереси та стилі навчання студентів, і надають можливість створити заняття з різними підходами до змісту, процесу та результату навчання.

Таблиця 1

Приклади різнорівневих завдань для різних видів мовленнєвої діяльності

<i>Вид мовленнєвої діяльності</i>	<i>Додаткові завдання для сильніших студентів</i>	<i>Опори для слабших студентів</i>
Читання	Провести пошукову роботу на тему тексту. Написати анотацію до тексту. Підготувати словниковий мінімум для інших студентів. Пояснити терміни слабшим студентам.	Дати основний лексичний мінімум для роботи з текстом. Призначити сильнішого студента для допомоги та надання пояснень. Дати вибірккові частини тексту для самостійного опрацювання.
Аудіювання	Повністю відтворити текст після прослуховування. Виконати синхронний переклад уривку. Висловити власну думку щодо почутого. Звернути увагу на інтонації та акценти.	Дати словниковий мінімум для тексту. Дати більше часу для формулювання відповіді. Надати письмовий варіант тексту після прослуховування.
Письмо	Створити професійний документ. Під час перевірки не виправляти помилки, а помічати їх у написаному тексті для ефективної роботи над помилками. Збільшити обсяг твору.	Дозволити використання словників. Зменшити обсяг твору Дати модель або приклад твору на задану тему. Організувати роботу у парі з сильними студентами.
Говоріння	Створити професійно-орієнтовану дискусію. Супроводжувати відповідь обґрунтуванням. Організувати роботу в парі з сильним студентом для активного обговорення. Виправляти один одного.	Дати більше часу на підготовку до говоріння. Дозволити робити опорні нотатки. Організувати роботу з сильним студентом для підтримки.

Важливим елементом заняття у багаторівневих групах є організація роботи між студентами. Стратегії групування студентів можна поділити на кілька видів: індивідуальна робота, робота у парах, мікрогрупах та робота з усією групою.

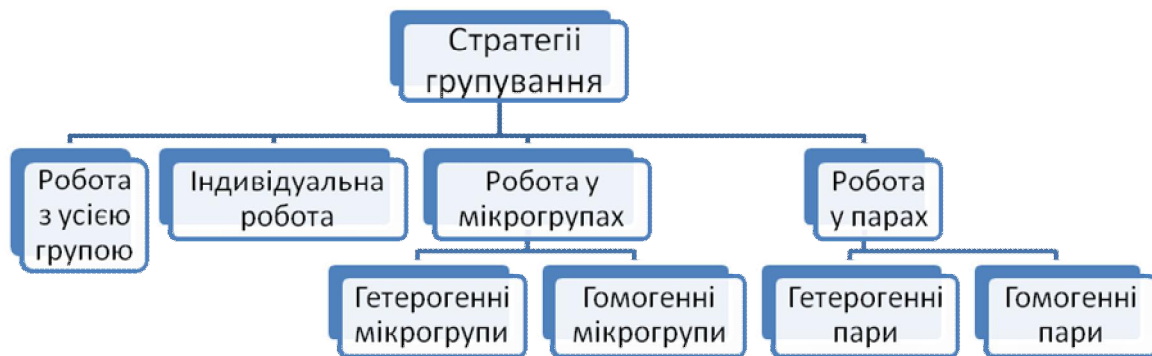

Рис. 1 Види стратегій групування

Роботу з усією групою доцільно проводити на початку заняття, щоб оголосити тему, провести вступну дискусію, зорієнтувати студентів на тему заняття; у кінці заняття – для підведення підсумків. Також ефективний цей вид роботи для групового проекту, наприклад, створення презентації, коли кожний студент має окреме завдання, що відповідає його рівню та інтересам, але водночас є частиною великої групи [2]. Роботою з усією групою варто починати також спільні завдання, які потім розпадаються на рівневі завдання, наприклад, аудіювання, перегляд відеофільму, брейнстормінг.

Робота у мікрогрупах створює умови для повнішого розкриття та розвитку здібностей студентів, та орієнтована на вузькі потреби студентів. Мікрогрупи існують двох видів – гетерогенні (heterogeneous, cross-ability groups), у яких поєднуються студенти з різними рівнями знань, та гомогенні (homogeneous, like-ability groups), у яких об'єднуються студенти одного рівня. Під час роботи у гетерогенних групах слабші студенти можуть отримати допомогу від сильніших, а у сильніших студентів є мотивація застосовувати свої знання. У гетерогенних групах можна застосовувати завдання на читання, проектні завдання та ін. Працюючи з гомогенними групами викладач має змогу орієнтуватися на їхні вузькі потреби, зосереджуватися на проблемах і недоліках у випадку зі слабшими групами, або давати складніші творчі завдання сильнішим групам.

Робота у парах надає найкращі можливості розвивати комунікативні навички студентів. Гомогенні пари доцільно формувати, якщо ролі партнерів однаково складні та взаємозамінні. Завдання для гомогенних пар включають діалоги, рольові ігри, парні інтерв'ю. Гетерогенні пари створюються у випадку, коли ролі неоднакові за складністю, наприклад виконання завдань на опитування, коли один студент має скласти питання, а інший – давати

короткі нескладні відповіді, написання інструкції, коли основу складає один студент, а інший його виправляє та доповнює.

Індивідуальна робота студентів також передбачає наявність різнорівневих завдань, до того ж самі студенти обирають рівень складності завдання, відповідний до їхніх власних інтересів та потреб [2]. Під час заняття такий тип завдань виконується з мінімальною потребою допомоги викладача. Необхідно також забезпечити студентів матеріалами для самостійного опрацювання у позааудиторному режимі. Завдання для студентів з низьким рівнем мовленнєвих знань мають поєднувати в собі вправи на розширення та вдосконалення загальних мовленнєвих вмінь та навичок, а також вправи професійно орієнтованого характеру. Завдання для студентів з високим рівнем знань повинні бути орієнтованими на розвиток мовленнєвих умінь та навичок, пов'язаними з майбутньою професією. У цьому випадку найкраще застосовувати аутентичні професійні матеріали та контент-навчання.

Використання різнорівневих завдань та застосування різних видів роботи студентів у групах дає змогу розв'язати певні проблеми організації заняття з англійської мови у різнорівневих групах та втілює основні принципи диференційованого підходу до навчання, однак не вичерпує всіх питань означеної тематики. Перспективними напрямками подальших розвідок вбачаємо дослідження організації самостійної роботи студентів у різнорівневих групах, залучення Інтернет-технологій для організації навчання у багаторівневих групах.

Використана література:

1. *Макаров С. П.* Технологія індивідуального навчання / С. П. Макаров // Педагогічний вісник. – 1994. – № 1. – С. 2-10.
2. *Bell J., Burnaby B.* A handbook for ESL literacy / J. Bell, B. Burnaby. – Toronto, Ontario : Ontario Institute for Studies in Education Press, 1984. – 241 p.
3. *Budden J.* Adapting materials for mixed ability classes / J. Budden // British Council. Teaching Tips. – Retrieved on November 20th 2011 from: <http://www.teachingenglish.org.uk/language-assistant/teaching-tips/adapting-materials-mixed-ability-classes>.
4. *Santopietro K.* Multi-level ESL classroom instruction module / K. Santopietro. – Denver, CO: Colorado Department of Education, 1991. – 137 p.
5. *Shank C.* Teaching in the multi-level adult ESL classroom: Module for ESL teacher training / C. Shank. – Arlington, VA: Arlington Education and Employment Program (REEP), 1993. – 234 p.

ПАВЛОВСКАЯ Ю. В. Особенности организации занятия по английскому языку в разноуровневых группах студентов неязыковых специальностей.

В статье рассматривается проблема организации учебного процесса в разноуровневых группах, в частности, обосновывается необходимость применения уровней заданий, определяются пути организации групповой работы студентов на занятиях по английскому языку.

Ключевые слова: разноуровневая группа, дифференциация обучения, гомогенные группы, гетерогенные группы.

PAVLOVSKA Y. V. Peculiarities of English lesson organization in multi-leveled groups of students of non-language specialization.

The article deals with the problem of planning and organizing the learning process in multi-leveled groups. It emphasizes the necessity of use of leveled tasks as well as proposes different ways of grouping students at English lesson.

Keywords: multi-leveled group, leveled tasks, differentiated instructions, heterogeneous groups, homogeneous groups.

Полюк І. С.
Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут”

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

Статтю присвячено проблемі формування соціокультурної компетенції студентів економічних спеціальностей під час навчання французької мови професійного спрямування у немовних вищих навчальних закладах. Автор аналізує зміст поняття соціокультурної компетенції, розглядає критерії відбору навчального матеріалу для формування соціокультурної компетенції у майбутніх економістів.

Ключові слова: соціокультурна компетенція, майбутні економісти, французька мова професійного спрямування.

Європейські тенденції гармонізації вищої освіти, її реформування зумовлюють пошук нових підходів до навчання дисципліни “Іноземна мова професійного спрямування” в немовних вищих навчальних закладах. Залучення українських фахівців до участі в міжнародних проектах, поглиблення співробітництва України з франкомовним світом сприяє зростанню значущості володіння майбутніми фахівцями економічної галузі французькою мовою як засобом міжкультурного спілкування для успішного вирішення професійних комунікативних завдань. Таким чином, метою професійно спрямованого навчання іноземної мови студентів економічних спеціальностей є формування широкої професійно орієнтованої комунікативної компетенції в галузі ділового спілкування.

Оволодіння міжкультурною комунікативною компетенцією як комплексне формування й розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності передбачає формування соціокультурної компетенції у студентів економічних спеціальностей у процесі навчання іноземної мови професійного спрямування [2]. Формування соціокультурної компетенції є передумовою успішної реалізації фахових завдань майбутніми економістами, що передбачає оволодіння соціокультурними знаннями і вміннями у конкретній культурно-мовній спільноті для подолання лінгвоетнічного бар'єру між комунікантами та загальними міжкультурними